

*Бабікова К.О., кс.-г.н.  
Ісаєнко В.М., д.б.н., професор  
Національний авіаційний університет  
м. Київ*

## **ІНТЕРГАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ**

Природно-заповідні території відіграють ключову роль у забезпеченні екологічної рівноваги навколишнього природного середовища, зменшення рівня його забруднення, збереження його стійкості, а також забезпечують саморегуляцію екосистем та екологічних процесів, збереження біологічного і ландшафтного різноманіття.

Окрім цього, території та об'єкти природно-заповідного фонду є одними із найпривабливіших та сприятливих місць для розвитку туристичної діяльності, формування фізичного і духовного здоров'я людини.

Екологічно збалансоване освоєння природно-ресурсного потенціалу природно-заповідних територій, збалансований розвиток туризму має узгоджувати завдання оздоровлення максимальної кількості людей з дотриманням вимог екологічно невиснажливого природокористування, мінімізацією антропогенного навантаження на природні ландшафти та соціально-економічним розвитком рекреаційно-туристичних територій [1].

З метою забезпечення екологічно-збалансованого розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду актуальним є розробка та впровадження екологічних підходів організації туристичної діяльності, науково-обґрунтованих методів управління та здійснення екологічної оцінки окремих елементів рекреаційно-туристичного потенціалу.

Екологічна оцінка окремих елементів рекреаційно-туристичного потенціалу природно-заповідних територій пов'язана з визначенням придатності наявних природних ресурсів для задоволення туристичних, оздоровчих потреб людини та просторового поширення відповідних компонентів, які можуть бути використані для активного відпочинку та відновлення здоров'я.

Забезпечити ці потреби, виключивши із досліджуваних зон оздоровлення та відпочинку небезпечні або потенційно небезпечні для здоров'я людини фактори, можна за рахунок своєчасного застосування ІТ – технологій комплексного екологічного аналізу й оцінки стану рекреаційних територій на основі математичного просторового та картографічного моделювання.

Більшість природно-заповідних територій України не мають об'єктивної екологічної оцінки свого рекреаційно-ресурсного потенціалу. Не вирішеними досі залишаються питання щодо запровадження управлінських підходів охорони і забезпечення невиснажливого використання природних рекреаційно-туристичних ресурсів у межах природно-заповідних територій, відсутній ефективний контроль за дотриманням природоохоронних режимів, низький

загальний рівень екологічної освіти та інформованості населення. Як наслідок – надмірне антропогенне навантаження на природні екосистеми, нецільове використання земель природно-заповідного фонду, вилучення їх для різноманітних господарських потреб, у тому числі і під будівництво [2,3].

Нині у вітчизняній і зарубіжній літературі накопичено досвід оцінки рекреаційно-туристичного потенціалу, природних ресурсів та просторового планування рекреаційного господарства. Проте, єдиної загальновизнаної методики досі не створено. Можливо це і є однією з причин того, що і сьогодні екологічна оцінка територій, в тому числі в межах природно-заповідного фонду, здійснюється у вигляді абстрактних, невизначених характеристик.

Поодинокі спроби проведення екологічної оцінки здійснювались здебільшого фрагментарно, виключно за окремими компонентами довкілля. Проте вони не можуть охарактеризувати екологічну ситуацію в межах туристичної території загалом, оскільки не враховують усіх факторів впливу.

Здійснення екологічного оцінювання природно-заповідних територій можливе за рахунок використання узагальненого інтегрального показника.

Узагальнений інтегральний показник дозволить в кінцевому результаті вирішувати ряд завдань, серед яких можна виділити:

- зіставлення досліджуваних об'єктів між собою;
- рейтинг досліджуваних об'єктів стосовно екологічного стану довкілля;
- створення екологічного паспорту території як окремого об'єкта;
- розробка критеріїв проведення екологічної сертифікації тощо.

Запровадження розширеного інтегрального показника екологічного стану територій, враховуючи принцип територіального зонального поділу, забезпечить належну екологічну якість туристичних послуг та високу стійкість природних територій до антропогенних впливів.

В цілому інтегральна екологічна оцінка природно-заповідних територій з розвитком туризму є одним із важливих механізмів управління розвитком рекреаційно-туристичної діяльності, контролю за соціальними, екологічними та економічними наслідками від неї.

### **Список використаних джерел**

1. *Furdychko O.* Ecological and economical bases for development of rural green tourism in context of European integration of Ukraine / O. Furdychko, K. Babikova // The First International Scientific Conference “TOURISM IN FUNCTION OF DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF SERBIA”. - Vrnjačka Banja, 2-4 June, 2016. – p. 358-375.

2. *Бабікова К.О.* Інтегративний інноваційний підхід в організації та розвитку сільського зеленого туризму в Україні / К.О. Бабікова, О.О. Степанюк, В.М. Ісаєнко // Перспективи розвитку сільського та екологічного туризму в Україні [монографія] / За заг.ред. М.Х. Шершуна. – Рівне: Олег Зень. – С. 90–96.

3. *Бабікова К.О.* Сталий розвиток аграрного туризму в Україні (монографія) / К.О. Бабікова. – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – 170 с. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11314>